

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТКАЧЕНКО Тетяна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри майстерності сценічної мови Харківський національний університет мистецтв ім. Котляревського.

Наукові інтереси: сучасні проблеми професійної культури діяча мистецтв.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TKACHENKO Tetiana Vladimirovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Scene Language Skill KNUU Kotlyarevsky.

Circle of scientific interests: modern problems of professional culture of the artistic figure.

*Рецензент – д. п. н. професор Черкасов В. Ф.
Стаття надійшла до редакції 08. 10. 2018 р.*

УДК 371.4

ФЕДЯЄВА Валентина Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету
e-mail: pednauk@ukr.net

БАТЬКИ І НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА: ШЛЯХИ ПАРТНЕРСТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Історія розвитку української школи, навчання, виховання дітей та молоді свідчать про постійний рух педагогічної науки, освіти, культури вперед, про пошук і впровадження нових технологій роботи з дітьми у різних типах навчальних закладів, зокрема у початковій школі в якій сьогодні відбуваються кардинальні перетворення.

Спрямування вектора державної політики в галузі шкільної освіти на розвиток і творчу самореалізацію особистості дитини в єдності з професійною майстерністю педагога, активним включенням до реформування дошкільної і початкової освіти батьків відображено в законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті» (2002), Концепції «Нова українська школа» (2016) й інших нормативних актах.

Важливими завданнями освітніх реформ є гуманізація навчально-виховного процесу, що передбачає вирішення одного із головних завдань – підвищення мотивації до навчання; розуміння учнями тези навчання приносить радість і задоволення від пізнання нового. За такої мети діти з радістю йтимуть до школи, яка за В. Сухомлинським повинна стати «школою радості». Освітня реформа в початковій школі, в цілому, Державний стандарт, концепція «Нової української школи» безумовно базується на ідеях В. О. Сухомлинського, на його дитиноцентричній концепції виховання і розвитку дитини як в школі так і в сім'ї. У своїх працях учений наголошував, що без сім'ї, батьків школа не може в повному обсязі

вирішили покладені на неї освітньо-виховні завдання. В його педагогічній системі сімейне виховання посідає провідне місце. Особливо велику увагу вчений приділяє питанням педагогічної освіти батьків, починаючи навчання і консультування батька і матері дітей дошкільного віку. Василь Олександрович акцентував увагу на всіх питаннях, які постають перед батьками; на їх розумінні процесів і завдань у вихованні підростаючого покоління відповідно вимогам часу. Вчений доводив, щоб батьки були партнерами школи, треба дати їм знання з педагогіки, психології, ознайомити із законодавчою базою в освітній галузі.

Сьогодні це завдання особливо актуалізується. Багато положень, тверджень, підходів визначених у сучасній нормативно-законодавчій базі необхідно донести до батьків.

У сучасній ситуації трансформування шкільної освіти України перед вітчизняною педагогічною наукою постають завдання, детерміновані виваженим європейським освітнім вибором нашої держави. Відбуваються зміни соціальної ситуації формування дитини молодшого шкільного віку, розвитку її провідної діяльності з ігрової до навчальної; побудова системи навчальної взаємодії, розвитку комунікації та мовлення учнів у сучасному для них шкільному педагогічному середовищі.

Концепція «Нової української школи» (2016) закладає фундамент нової якості навчання не тільки у початковій, а й у середній і вищій школі.

Аналіз останніх и досліджень і публікацій. Науковці, управлінці в галузі

освіти, вчителі-практики, методисти приділяли і приділяють цим питанням особливу увагу, розглядаючи різні реформаційні аспекти в школі: управління та нормативно-правового забезпечення реалізації завдань Нової української школи (Гриневиц Л), методичне забезпечення освітнього процесу в початковій школі (Савченко О.), історії змін у початковій школі України (Сухомлинська О.) педагогічному супроводу реформування освіти в умовах сьогодення (В. Кремінь), комунікативно-мовленнєвому розвитку учнів початкової школи (Богуш А.) та ін.

У своїх працях, виступах, публікаціях вчені наголошують на тому, що до розвитку і втілення інновацій треба підходити системно. У кожній школі має бути стратегія та чіткі пріоритети реалізації завдань сьогодення. Так, у своїй статті «Сухомлинський і НУШ» академік НАПН України Олександра Савченко зазначає, що «... для початкової школи створено нові державні стандарти, тестові освітні програми, відбувається відповідна підготовка вчителів і оновлення навколишнього середовища. В умовах швидких змін виключно важливо не втратити ціннісні засади реформування, чітко орієнтуватися на ті результати початкової школи, які є її незамінним внеском у систему освіти» [3].

Мета статті. Історія розвитку українського шкільництва свідчить, що осторонь від цих життєво важливих процесів ніколи не стояли сім'я, батьки, громадські об'єднання, що і визначило тему нашої публікації: «Батьки і Нова українська школа: шляхи партнерства», мета якої полягає у обґрунтуванні спільної роботи сім'ї і школи з реалізації завдань освітніх перетворень в сучасній українській школі, зокрема початковій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ще раз наголошуємо, у реалізації цих завдань значне місце належить сім'ї, де дитина народжується, формуються основи її моральності, духовності, характер ставлення до людей, до праці. Саме в сім'ї закладаються ціннісні орієнтації дитини, формування і розвиток яких корелюється також з багатьма чинниками соціально-політичного і соціально-економічного становлення суспільства. [6]

За теоретичними науковими напрацюваннями в галузі педагогіки сім'ї, однією із її провідних функцій є виховна (Л. Ваховський, Л. Гончар, В. Кравець, Т. Кравченко, С. Харченко), ефективність реалізації якої залежить від багатьох чинників, а на нашу думку – найбільше від спільної роботи сім'ї та школи. Сім'я ніколи не стояла осторонь освітніх процесів і сьогодні без

активного залучення батьків, батьківської громадськості, батьківських об'єднань і органів опіки школою («батьківські ради», «батьківські комітети», «батьківські союзи», «помічники школи») до реалізації Закону України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа» успіху не досягти [1; 2].

Необхідно досить серйозно працювати над рівнем батьківської компетентності, самим активним чином долучити їх до реалізації концепції в якій чітко зазначається, що нова школа працюватиме на засадах «педагогіки партнерства» в основі якої – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнями і батьками. Родина має бути залучена до побудови освітньої траєкторії дитини [2].

Зміни в освітній галузі на кожному історичному етапі розвитку нашої країни доводять, що будь-яка реформа це пошук, це стратегічний напрям для того щоб кожна дитина в дошкільному закладі, школі, сім'ї була щасливою, хотіла вчитися, а для цього ми дорослі, як зазначається у Концепції, повинні виходити з того, що «Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями» [2]. І якщо це буде розуміти вчитель, працювати за таким підходом, а вдома дитина зустрінеться з іншим ставленням до неї батьків, то успіху ми не досягнемо.

Ми уже запізнилися, не розпочавши одночасну підготовку вчителів і батьків до роботи в нових умовах. На часі сама активна робота з батьками, щоб дійсно включити їх в освітній процес, через системну роботу звернувшись до історичної традиції, практичних сучасних технологій роботи з батьками.

Проаналізувавши стан включення батьків до реалізації сучасних освітніх завдань у початковій школі ми виокремили ряд питань на які необхідно звернути особливу увагу. Одне із перших – донесення до батьків, батьківської громадськості змісту, суті, мети самих перетворень, а також сама активна робота з роз'ясненням термінологічного апарату. Спілкування з батьками, участь у науково-методичних конференціях освітян, нарадах управлінців освітньої галузі свідчить, що для батьків у самому тексті концепції є дуже багато незрозумілих термінів, понять, визначень. Все це вимагає від вчителів ґрунтовного роз'яснення нормативно-правових основ шкільних інновацій дорослим через систему батьківської освіти. Дійсно, державний стандарт містить широке коло визначень, які не знайомі батькам: компетентності, наскрізні вміння, освітні галузі, обов'язкові результати навчання, базовий навчальний план.

У стандарті є так звані спільні ключові

вміння: критичне і системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, приймати рішення та володіти своїм емоційним станом. Все це необхідно розтлумачити батькам, розкрити шляхи такої роботи з дітьми.

Долучити батьків треба і до вивчення самих модельних програм, наприклад – «Зима», адже за цією темою є дуже багато дослідницьких питань, які можуть поставити діти перед батьками «Які сюрпризи готує нам зима?», «Що відбувається з рослинами взимку?», «Як зимують тварини?», «Як цікаво проводити час узимку?», і в цілому пояснити їм, що вкладається в поняття – «тема тижня».

У стандарті закладено різні термінологічні визначення такі, як «Загальний результат навчання», «Дотримуйся норм правової взаємодії», «Визнач авторство власних робіт», «Виявляй повагу до авторства інших осіб». Ці та інші системотворюючі програми діти засвоюють не тільки в школі, а й у спілкуванні з дорослими, зокрема батьками. А тому їх теоретична підготовка надзвичайно важлива, адже в свою чергу вона буде сприяти розвитку емоційного інтелекту батьків. Через систему батьківського всеобучу дорослі повинні усвідомити, що діти йдуть до школи навчатися, а не гратися. Адже система освіти на всіх рівнях сьогодні потребує змін, і тому важливо оновлювати форму засвоєння знань.

Наступне, батьків необхідно ознайомити з ігровими технологіями, які в свою чергу сприятимуть оптимізації дитячо-батьківських стосунків. Ми всі добре знаємо, що з 1 вересня 2018 року перші класи в Україні безкоштовно отримали набори ЛЕСО і за ними проводиться досить широка палітра навчальних технологій, важливо щоб їх засвоїли батьки і змогли продовжити таку ігрову діяльність і в дома. Також, ігрові й діяльнісні методи навчання в початковій школі проводяться за допомогою і інших засобів та технологій навчання. Так, за повідомленнями на сторінках педагогічної преси 2017 рік в Україні став роком проведення тренінгів з упровадження ігрових та діяльнісних методів навчання для учителів перших класів як 100 пілотних шкіл, а потім і вчителів всіх перших класів, заступників директорів шкіл психологів, методистів методичних центрів, представників обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. А де наші батьки? Батьків необхідно ознайомити з сучасними технологіями навчання, долучивши їх до таких форм роботи, за якими буде працювати вчитель з учнями за новими методиками.

Сьогодні мова йде про інтерактивні форми роботи з батьками, наприклад за темою

«Один день із життя першокласника». Пропонуємо батькам працювати у групах, виконуючи завдання модельної програми «Я школяр», «Мода», «Театр», «Осінь», «Транспорт», «Спорт» тощо, знайомитися з інтегрованим курсом «Я досліджую світ».

Батьки таким чином переконуються у тому, що ігрові технології навчання досить цікаві, що діти можуть навчатися й під час виконання ігрових завдань у групах.

Пропонуємо і такий вид навчання – ділова гра – тренінг. За якої тренери моделюють з батьками і вчителями групи учнів першого класу і тоді розкривають організаційно-педагогічні основи роботи з дітьми, як вчителям так і батькам. Велике значення в цьому процесі має навчання батьків умінням використовувати в роботі з дітьми природні матеріали, робити поробки з пап'є маше, картону тощо.

На сьогодні існує досить широка палітра форм роботи, які цікаві дітям. До них ми відносимо сторітеллінг – це технологія подання інформації у вигляді історії, які викликають емоції, допомагають запам'ятати інформацію набагато краще ніж сухі рядки. Адже діти люблять історії – динамічні та цікаві, несподівані й захопливі, веселі та повчальні. Такі оповіді вчитель може створювати сам, навчити цього своїх учнів та їх батьків. Сторітеллінг – технологія подання інформації у вигляді історії надзвичайно цікава. Що ж стосується сімейного виховання, то це спільна робота батьків і дітей у створенні реальної казки, сімейної історії, які доповнюються під час розповіді малюнками, відео, презентацією тощо.

На нашу думку, така форма роботи сприяє розвитку критичного мислення, за якої реалізуються принцип доступності навчання, міцності знань і емоційності мислення, принцип активності і самостійності, наочності. І що важливо – історія динамічна, тому сучасні діти із «кліповим» мисленням сприймають її краще за текст іншого типу.

До впровадження різних нових методик варто долучити батьків, які розуміють суть змін, налаштовані на ці зміни позитивно, бачать в них необхідність і перспективність.

На сьогодні важливим для реформування початкової освіти є творення відповідного педагогічного середовища сучасним технологічним обладнанням задля змоги дітям працювати за ігровими технологіями. Адже навчання за новими методиками передбачає, що діти не сидітимуть постійно за партами, вони працюватимуть у групах над спільними проектами.

І батьки можуть взяти безпосередню участь у створенні такого педагогічного середовища, на які урядом країни

витрачаються не малі кошти, зробити все щоб ці інвестиції не були витрачені на меблі старого зразка, на матеріали які не можна використовувати з позиції шкільної гігієни, які не сприяють проведенню навчальної роботи і не відповідають сучасним методам навчання.

Суть нового освітнього середовища полягає в тому, що вчитель може конструювати освітній простір, переміщувати парти, виокремлювати зони і все це можна забезпечити через тільки сучасні мобільні меблі, інтерактивні дошки, сучасні комп'ютери тощо. Стільці, парти повинні бути ортопедичними, не псувати здоров'я дітей. Дорослі мають знати їх, звертати увагу на ці вимогами, і разом зі школою творити відповідне освітнє середовище.

Як засвідчило дослідження велике значення для підготовки вчителів Нової української школи мав онлайн-курс, який дав змогу вчителям ознайомитися з новим Державним стандартом початкової освіти, отримати практичні навички роботи з дітьми, опанувати методики компетентнісного і інтегрованого навчання.

У своїх роз'ясненнях МОН України вказувало, що курс корисний не лише для вчителів Нової української школи, а й для всіх хто працює з дітьми, і просто для батьків.

Вважаємо доречним створити такий курс для батьків окремо, він і сприятиме не тільки розумінню завдань школи, а розкриватиме конкретні кроки щодо участі у цьому процесі дорослих, показуватиме їм як нові навчальні технології використовує вчитель в освітньому процесі, а батьки відповідно можуть бачити покрокове зростання дітей. Навіть в школі з батьками, проаналізувавши окремі теми онлайн-курсу, провівши заняття ознайомчого характеру можна досягти успіху. На початковому етапі курсу можливо обрати окремі теми, які в першу чергу необхідні батькам і попрацювати з ними, наприклад такі модулі: «Загальний огляд», «Концепція нової школи» та ін.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Дослідження питань роботи пілотних шкіл за Концепцією «Нова українська школа» у 2017/2018 навчальному році засвідчило, що є як позитивні результати (значно зросла у дітей мотивація вчитися; краще розвиваються комунікативні вміння (діти активніше спілкуються між собою і з вчителем, батьками); учні стають більш самостійнішими) так і існують проблеми (в більшості своїй вони пов'язані з організаційно-педагогічним забезпеченням), що й повинно стати подальшим вивченням та дослідженням наукової спільноти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» (2017). Електронний ресурс: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-vischu-osvitu-vidomosti2014.html>
2. Концепція «Нова українська школа» (2016). Електронний ресурс: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Савченко О. Сухомлинський і НУШ. / Освіта України. – № 41–42 (1584). – 22 жовтня 2018 р. – С. 14–28.
4. Новий освітній простір. Електронний ресурс: <https://mon.gov.ua/ua/tag/novij-osvitnij-prostir>
5. Ранкові зустрічі 1 клас. I семестр / авт.-упоряд. Н. Ю. Бабіченко, О. А. Нечипоренко, С. М. Хівренко. – Х.: Вид. група «Основа», 2018. – 141 с. – (Серія «Нова українська школа»).
6. Федяєва, В. Л. Сімейне виховання в історичній ретроспективі [Текст]: монографія / В. Л. Федяєва. – Херсон.: ХДУ, 2008. – 350 с.
7. Традиційні батьківські збори – це немодно. Олена Фіданян про те, як київські школи шукають новий формат співпраці з батьками: Електронний ресурс: <http://nus.org.ua/articles/tradytsijni-batkivski-zbory-tse-nemodno-yak-kyyivski-shkoly-shukayut-noviy-format-spivpratsi-z-batkamy/>
8. Для батьків першокласників про Нову українську школу. Електронний ресурс: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NEW-SCHOOL.pdf>

REFERENCES

1. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu» (2017)*. [The Law of Ukraine «On Education»]. Electronic resource: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-vischu-osvitu-vidomosti2014.html>
2. *Kontseptsiya «Nova ukrayins'ka shkola» (2016)*. [Concept «New Ukrainian School» (2016)]. Electronic resource <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Savchenko, O. (2018). *Sukhomlyns'kyi i NUSH*. [Sukhomlinsky and NUSH.]. Kyiv.
4. *Novyy osvitnij prostir*. [New educational space]. Electronic resource: <https://mon.gov.ua/ua/tag/novij-osvitnij-prostir>
5. *Rankovi zustrichi 1 klas. I semestr*. (2018). [Morning meetings 1 class. And the semester]. Kyiv.
6. Fedyayeva, V. L. (2008). *Simeyne vykhovannya v istorychniy retrospektivi*. [Family education in historical retrospect]. Kherson.
7. *Tradytsijni bat'kivs'ki zbory – tse nemodno. Olena Fidanyan pro te, yak kyyivs'ki shkoly shukayut' novyy format spivpratsi z bat'kamy*. [Traditional parental fees – it is not fashionable. Elena Fidanyan about how Kyiv schools are looking for a new format for cooperation with parents]. Electronic resource <http://nus.org.ua/articles/tradytsijni-batkivski-zbory-tse-nemodno-yak-kyyivski-shkoly-shukayut-noviy-format-spivpratsi-z-batkamy/>
8. *Dlya bat'kiv pershoklasnykiv pro Novu*

ukrayins'ku shkolu. [For parents of first-graders about the New Ukrainian school]. Electronic resource: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NEW-SCHOOL.pdf>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ФЕДЯЄВА Валентина Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

FEDYAEVA Valentina Leonidivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Chair of Pedagogy, Psychology and Educational Management Named After prof. E. Petukhov Kherson State University.

Circle of scientific interests: professional training of the future teacher.

Рецензент – д. п. н. професор Черкасов В. Ф.

Стаття надійшла до редакції 18. 09. 2018 р.

УДК 378.147

ШАНДРУК Світлана Іванівна –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID ID 0000-0002-7472-4584
e-mail: sishandruk@ukr.net

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПІЗНАВАЛЬНІ БАР'ЄРИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформування системи освіти в Україні поставили нові завдання перед освітньою системою, вирішення яких вимагає підвищення рівня професійної підготовки учителів. Новим вектором реформи загальної середньої освіти, серед ключових компетентностей якої є вміння навчатися впродовж життя, є здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових умінь і навичок, організації власного і колективного освітнього процесу. У світі, який швидко змінюється, життєво необхідним постає вміння самостійно навчатись, а відтак дитина має самостійно шукати відповіді на запитання, осмислювати вивчене, а вчитель має допомагати їй у цьому. Результативність освітньої діяльності визначається безліччю умов, серед яких великого значення набувають вміння долати бар'єри на шляху досягнення мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні і закордонні педагоги (Л. Геращенко, І. Глазкова, В. Гриньова, Є. Домирева, Н. Дроздова, А. Пилипенко, Н. Сопілко, Р. Шакуров, Л. Ярославська та ін.) приділяють належну увагу проблемі пізнавальних бар'єрів та ефективного використовувати їх у професійній діяльності.

Особливий погляд на бар'єр як джерело розвитку особистості, вдосконалення якої відбувається в результаті подолання перешкод, представлений в працях Р. Шакурова. Під бар'єром, на думку вченого, як суб'єктивно-

об'єктивною категорією, розуміється будь-яка перешкода зовнішня або внутрішня, що заважає суб'єкту задовольнити його потреби. При цьому Р. Шакуров зазначає, що бар'єри відіграють головну роль в динамізації і структуруванні діяльності. Саме бар'єри, що заважають задоволенню потреб, дають імпульс до руху діяльності, зумовлюють зміст і зміну її фаз [11, с. 3–18].

Поняття «педагогічний бар'єр» обґрунтовано Л. Ярославською як складне педагогічне явище, що викликане чинниками внутрішнього й зовнішнього характеру та притаманне всім суб'єктам освітнього процесу, яке в результаті перешкоджає, стримує, знижує ефективність і успішність цього процесу [14, с. 16].

І. Глазкова, уточнюючи визначення «педагогічний бар'єр», обґрунтовує бінарну суть педагогічного бар'єра, виокремлюючи не лише його негативні функції (перешкоджання, стримування, зниження ефективності й успішності педагогічного процесу), а й підкреслюючи позитивні функції (стимулювання, спонукання, підвищення ефективності діяльності суб'єктів освітнього процесу) за умови його подолання у процесі організації пізнавальної діяльності [3, с. 53].

Метою статті є вивчення проблеми пізнавальних бар'єрів в освітньому процесі та їх застосуванню майбутніми учителями в професійній діяльності

Виклад основного матеріалу дослідження. Пізнавально-центрична